

Реферат на тему: "Перше повернення Т. Г. Шевченка на Україну"

Тарас Шевченко

РЕФЕРАТ

на тему:

"Перше повернення Т.Г.Шевченка на Україну"

Великою була моральна стійкість і сила революційного духу поета. Коли у 1857 році Шевченка, немолоду вже, змучену засланням людину, було звільнено, він написав у своєму щоденнику: "Мне кажется, что я точно тот же, что были десять лет назад. Ни одна черта в моем внутреннем образе не изменилась. Хорошо ли это? Хорошо".

Людина на десять років викреслена з життя, знову поверталася до своїх друзів міцною духом. Заслання і солдатчина не зломилі ні волі, ні її переконань. Але здоров'я поета, його фізичні сили були надламані.

За свідченням редактора "Нижегородских губернских ведомостей" Георгія Дем'янова, після повернення із заслання на обличчі Шевченка "лежала печать глубокого страдания". історик Микола Костомаров справедливо зауважив: "Під червону шапку взяли веселого, бадьорого душею, з густим руським волоссям, а з-під цієї червоної шапки повернувся він з сивою бородою, зовсім лисою головою, з навіки втраченим здоров'ям". Лікар А. Й. Козачковський зафіксував, що Тарас Григорович повернувся із заслання з підупалим здоров'ям, з передчасно знесиленим і назавжди скаліченим організмом. Поетові тоді минуло лише 43 роки.

Повертаючись після десятирічного заслання до Петербурга, Шевченко змушений був через хворобу на деякий час зупинитися в Москві. Військовий генерал-губернатор Нижегородської губернії генерал-майор Муравйов доповідав 18 квітня 1858 р. московському військовому генерал-губернатору: "Художника Тараса Шевченка було віддано у 1848 році за височайшим наказом у військову службу, з призначенням рядовим в Окремий Оренбурзький корпус.

... В березні місяці (9 числа) Шевченко виїхав з Нижнього Новгорода до Санкт-Петербурга, але з приватних донесень відомо, що, доїхавши до Москви, зупинився в ній через хворобу, яка його спіткала"¹

"Тараса Григоровича не можна було впізнати, і, лише придивившись, я впізнав його. Жовто-зелений, у зморшках, худий... Вбитий фізично і морально",— розповідав про свою зустріч з Т. Г. Шевченком навесні 1858 року в Москві Микита Савичев — "уральський козачина", як називав його поет.

У своєму "Журналі" на другий день після прибуття до Москви, 13 березня 1858 р., Шевченко писав, що він пішов до Ван-Путерена, свого знайомого лікаря. Лікар уважно оглянув його, виписав ліки, призначив дієту і відповідний режим. У запису, зробленому 14 березня, читаємо:

"После обеда явилось ко мне два доктора, хорошо еще, что не вдруг. Приятель Ван-Путерена прописал какую-то микстуру в темной банке, а Мин пильнавскую воду и диету. Я решился следовать совету последнего.

Дмитрий Егорович Мин — ученый переводчик Данте и еще более ученый медик. Поэт и медик. Какая прекрасная дисгармония".

18 березня Тарас Григорович записав у "Журналі": "В 8 часов вечера громоносный локомотив свистнул и остановился в Петербурге". Захоплено зустріли Т. Г. Шевченка представники передової інтелігенції столиці.

Зустрічаючись у цей час з видатними діячами культури та мистецтв, Тарас Григорович шукав і знайшов близьких йому духом і ідейними поглядами людей. Він зустрівся і зблизився з великими російськими письменниками — революційними демократами М. Г. Чернишевським, М. О. Добролюбовим, М. О. Некрасовим, М. Є. Салтиковим-Щедріним та іншими, які об'єднувалися навколо журналу "Современник". Всім єством, всіма помислами Шевченко був з цима людьми. Це було природно, адже за словами Добролюбова, "все коло дум і співчуттів Шевченка перебувало у цілілковитій відповідності із змістом і укладом народного життя. Він вийшов з народу, жив з народом не тільки думками, але обставинами життя був з ним міцно і кровно зв'язаний".

Героїчне життя великого Кобзаря, його велика моральна сила, непохитлива воля борця, його волелюбна поезія були близькі й дорогі російським революційним демократам. Разом із Герценом і Чернишевським великий Кобзар з глибокою переконливістю проголошує, що треба будити волю, приспану царизмом, кличе Русь до сокири, прямо закликає до збройного повстання.

...Добра не жди,
Не жди сподіваної волі —
Вона заснула: цар Микола
Її приспав. А щоб збудить
Хиренну волю, треба миром
Громадою обух сталить;
Та добре вигострить сокиру —
Та й заходиться вже будить.

Поезія Тараса Шевченка була могутньою і грізною зброєю в бойовому арсеналі народу, вона кликала маси на боротьбу, вселяла смертельний страх у ворогів...

...вставайте
Кайдани порвіте
І вражою злою кров'ю
Волю окропіте.

Ці рядки знаменитого Шевченкового "Заповіту" запалювали народ, загартовували його волю до боротьби, зміцнювали віру в краще майбутнє..

У безсмертній поезії великого Кобзаря, яка то полум'яніла гнівом, то іскрилася бадьорістю, завжди і незмінно звучала віра у світле прийдешнє народу. Шевченко

твердо вірив, що пригноблені розірвуть кайдани, в які вони закуті, скинуть ярмо кріпацтва і самодержавства, з'єднаються в єдину вільну й дружню сім'ю і в цьому світі

Врага не буде, супостата,
А буде син, і буде мати,
І будуть люди на землі.

Чернишевський, Добролюбов та їх бойові соратники — "штурмани бурі", як образно називав їх Герцен, високо цінили полум'яну поезію Шевченка. М. Г. Чернишевський, який очолював революційно-демократичний рух, називав Т. Г. Шевченка "новою невідомою зіркою, та такої величини і блиску, таким світилом, що, мабуть, і Сіріусу, і Актуру носа втре".

Незважаючи на фізичну кволість та недугу, Тарас Шевченко до кінця свого життя не припиняв активної творчої праці, всі свої сили віддавав боротьбі за знищення політичного безправ'я, кріпацтва і національного гніту.

Влітку 1859 року Тарас Григорович поїхав на Україну, в рідне село Кирилівку, де жили його брат і сестра, щоб побачитися з ними після довгої розлуки. Сестра не відразу впізнала в змученій, старій людині, яка важко дихала, свого брата Тараса.

Художник Віктор Васильович Ковальов, згадуючи своє враження від зустрічі з Т. Г. Шевченком у 1859 році, з глибоким болем писав: "Я був вражений різкою зміною його зовнішнього вигляду. Це не бум колишній широкоплечий, кремезний, з густим волоссям на голові, в сірому сюртуку, яким я його знав раніше; преді мною була зовсім схудла, лиса людина, без кровинки на лиці; руки її просвічувались так, що видно було наскрізь (!) кістки і жили... Я мало не заплакав".

Все це свідчить про те, що Шевченко повернувся із заслання з цілком підірваним здоров'ям.

30 вересня 1859 року Л. Тарновська писала своєму синові В. В. Тарновському, колекціонеру, засновнику музею у Чернігові: "Бідолаха Шевченко хворий, і я боюсь, чи не водянка у нього в грудях; він не лежить, але руки його важкі і лице набрякле". Друг поета інженер Ф. Черненко розповідав, що "вже в кінці вересня і на самому початку жовтня, відвідуючи Шевченка, не можна було не помітити, що поет дуже хворий".

На автопортреті, написаному в 1860 році, лице Шевченка з явними ознаками набрякlostі.

У другій половині листопада здоров'я Шевченка різко погіршало. Наслідки дистрофії і, головним чином, ревматизм, набутий у засланні, все більше давалися взнаки. Напружена робота, погані житлові умови і загальна невлаштованість побуту багато в чому сприяли розвиткові хвороби.

Сили поета слабли, здоров'я з кожним днем все гіршало. В тому ж листі до Варфоломея Шевченка Тарас Григорович писав: "Багато б ще треба дечого сказати тобі, та нездужаю". В листі від 29 січня, також адресованому В. Шевченкові, читаємо: "Так мені погано, що я ледве перо в руках держу... Прощай! Утомився, наче копу жита за одним заходом змолотив".

Пізно ввечері Тарас Григорович, ухопившись руками за матрац, сидів на ліжку,

важко дихаючи — з великим напруженням. Так без сну Шевченко провів всю ніч з 25 на 26 лютого. Нестерпні передсмертні страждання, тяжкі болі в грудях не давали йому лягти. У кімнаті було душно, повітря сповнене терпкого запаху ліків і отруйних кислот, що їх застосовував Шевченко при гравіруванні.

Поет вмирав. В його грудях клекотіло, як у кратері згасаючого вулкана. Часом здавалося, що вже кінець, а через якусь мить хворий знову підводив важкі повіки, і з грудей виривався глухий стогін.

Вночі він ніби задрімав. Але близько 5-ої години ранку раптом заметушився, підвівся з ліжка, запалив свічку і, чіпляючись за стіни, вийшов з кімнати. Йому захотілося побути у своїй майстерні, де сиділи кілька найближчих його друзів. Він спустився гвинтовими чавунними сходами, зупинився в дверях, похитнувся, скрикнув і важко впав на підлогу. Люди, що підбігли, підняли його вже мертвим. Так помер великий геній України.

Це сталося о 5-й годині 30 хвилин ранку 26 лютого за старим стилем, або 10 березня — за новим.

Смерть настала миттєво, внаслідок паралічу серця, зумовленого хронічною серцевосудинною недостатністю.

Лікували Т. Г. Шевченка у відповідності з рівнем медицини того часу. Але ніякі лікувальні заходи не могли вже вплинути на перебіг хвороби та її кінець.

Чи можна було б врятувати Шевченка, застосовуючи методи сучасної медицини? Медицина наших днів могла б продовжити життя великого Кобзаря. Могутні сучасні лікувальні засоби, безперечно, подовжили б життя поета, але не надовго — надто вже великої, непоправної шкоди було заподіяно здоров'ю Т. Г. Шевченка нестерпно важкими умовами ув'язнення, заслання і солдатчини.

Смерть геніального поета, полум'яного борця за волю і щастя людей викликала глибокий сум народу, пекучим болем відгукнувся у серцях мільйонів трударів.

Для прощання з Т. Г. Шевченком труну з його тілом було встановлено в Академії мистецтв, поруч з кімнатою небіжчика. Багато квітів і лаврових вінків вкривало труну, заповняло кімнату.

28 лютого 1861 року на панахиді були виголошені промови не тільки російською, але й українською і польською мовами. Відомо, що царський уряд будь-що прагнув опорочити українську мову, заявляючи, що це мова не літературна, а простонародна. І треба було мати велику мужність, щоб виголосити над труною Т. Г. Шевченка промову українською мовою, тим більше, що в храмі цей час були присетні царські жандарми.

До труни великого Кобзаря прийшла також і вся корпорація польських студентів і викладачів. Один з них, демократ В. Ю. Хорошевський, виголосив над труною проникливу промову польською мовою: "Нехай також і польське слово, коротке, але сердечне, лунає біля твоєї труни, славний поете русинський! Ти любив край свій рідний, своє Дніпро синє, свій народ сірячинний; ти був могутнім співцем цього народу... Хвала ж тобі, гідний Тарасе, хвала тобі!"

Ховали Шевченка на Смоленському кладовищі. За труною йшли його численні друзі

і знайомі, серед них були М. Некрасов, М. Салтиков-Щедрін, Ф. Достоевський, М. Лесков, Л. Жемчужников, І. Панаєв та багато інших.

Вже більше ста років пройшло як перестало битися благородне, мужнє серце геніального поета революціонера Тараса Григоровича Шевченка. Але світлий образ великого Кобзаря безсмертний, як і сам народ, що породив його. Вічно нетлінна творчість геніального сина України жива подихом життя, биттям гарячого людського серця. Безсмертні могутня сила його таланту, проникливість і глибина його думки, мужність і ніжність його лірики, гострота і пристрасність його слова, мужність і пісенність його віршів, самовіддана любов його до своєї батьківщини, до свого народу.

1 ДІАМО — Державний історичний архів Московської області, фонд 16, опис 47, справа 130, арк. 14.